

részlet J.Jaworski: Szinkronicitás, A vezetés belső útja című könyvéből.

[Megrendelhető a SoL Intézet honlapján.](#)

1980.július huszonhetedike, vasárnap volt. Egy hete léptem ki az ügyvédi irodából, és azt követően éjjel-nappal tervezgettem, töprengtem és írtam; a létrehozandó új vállalkozás filozófiai megalapozásával küszködtem. A legnagyobb gondot a tananyag jelentette, amely az egész vállalkozás alapját képezte. Azon a vasárnapon még virradat előtt felkeltem, és kimentem a Hyde parkba egy kiadós kocogásra. Visszafelé az újságosnál vettem egy Sunday Times-t, és felmentem a lakásba.

Lezuhanyoztam, majd belelapoztam az újságba. A tizennegyedik oldalon a következő szalagcím tűnt fel az oktatási rovatban: „*Mi tartja egybe a világegyetemet?*”

Mellette Dr. David Bohm-nak, a londoni Birkbeck College elméleti fizika professzorának fényképét is közölték a következő szöveggel: „*Bohm és az ő végső algebrája: a vallás maga a teljesség*”. Rögtön tudtam, hogy ez nekem szól. Az újság többi részét kidobtam, míg a Dr. Bohmról szóló cikk minden egyes szavát figyelmesen elolvastam. A bevezetőben elmondta, hamarosan közzé fog tenni egy forradalmian új tudományos elméletet, amely talán egységet teremt végre a modern fizikában.

„*Először azóta, hogy a klasszikus fizika kényelmes bizonyosságai darabokra hullottak – noha meglehetősen ellentmondásos módokon – az Einstein-féle relativitás-elméletnek és a kvantumelméletnek köszönhetően, remény van arra, hogy a fizikusok eltérő valóságértelmezései egységesen értelmezhetőek legyenek.*”

A cikk Bohm legújabb, [A teljesség és az implicit rend](#) című könyvére hivatkozva bemutatja az új elméletet. A szerzőről elmondta, hogy a negyvenes - ötvenes években Einstein barátja és kollégája volt a princetoni egyetemen. Ma ő a legkiválóbb élő fizikusok egyike. Bohm két alapművet jelentetett meg a kvantumelméletről, és jelentősen hozzájárult a plazmafizikában elért eredményekhez. A cikk szerint Bohm egész életét és szakmai munkáját annak szentelte, hogy megtalálja azt az egyesítő alapkonceptiót a fizikában, amely orvosolhatná a fizika és a társadalom fragmentáltságát, széttöredezettségét. Az elmúlt húsz évben a relativitás-elmélet és a kvantumelmélet által felszínre hozott ellentmondásokat feloldó és meghaladó általános elmélet kidolgozásán fáradozott.

Bohm elmélete az implicit - bennfoglalt - rendről erősen szakmai jellegű volt. Sok mindent nem értettem a cikkben, és mégis tökéletesen értettem az egészet. Megvolt a válasz, amit kerestem. Azonnal éreztem, találkoznom kell ezzel az emberrel. A cikk így folytatódott:

„*... az elméletnek mély filozófiai vonatkozásai is vannak, melyeket Bohm részletesen kifejt a könyvében. Olyan világnézetet ad, amely lehetővé teszi a fizikai jelenségek átfogó megértését, és azt sugallja, hogy az anyagi és a tudati világ ugyanazon egyetlen, töretlen és totális mozgásfolyamat része.*” Majd azt írta: Bohm munkája a

nem-lokalitásról és az a tény, hogy összeházasította a tudatot a fizikával, néhány parapszichológust arra indított, hogy ebben az elméletben olyan jelenségek magyarázatát lássa meg, mint a [telepátia](#), a [prekogníció](#) és a [telekinézis](#). Bohm, noha nem helyezkedett ezzel szembe, megőrizte szigorú semlegességét. Az implicit rend (latinból „a bennfoglalt”) a valóságnak olyan szintje, amely túllép a normális mindennapi gondolkodásunkon és érzékelésünkön, csakúgy, mint a tudományos elméletek kínálta valamennyi valóságképen. Ez utóbbiak Bohm szerint az explicit rendhez tartoznak. Az implicit rendnek megfelelően a tér és az idő minden egyes töredékében benne foglaltatik a létezés teljessége – legyen az akár egy tárgy, egy gondolat vagy esemény. Így az univerzumban minden hatással van mindenre, mivel minden ugyanannak a töretlen egésznek a része. Bohm szerint a fragmentáltsághoz vezető jelenlegi trend a nyelv alany-állítmány-tárgy nyelvtani szerkezetében gyökerezik, ami egyéni és közösségi szinten is visszatükröződik. Úgy látjuk az egyéneket és a csoportokat, mint „mást”, tőlünk elkülönültet, mely elszigetelődéshez, önzéshez és háborúhoz vezet.

Bingó! Megvan!

Tudtam... Erről álmodtam, erről gondolkodtam mindvégig. Pontosan kifejezte a mi vezetői tantervünk alaptételét is. Alátámasztotta, igazolta az optimizmusomat: ebben az országban létrejöhet egy morális, átalakító vezetés, ha olyannak látjuk a világot, amilyen valójában, szerkezetének minden bonyolultságával és szövevényességével együtt. Felvettem a telefont és tárcsázni kezdtem. Néhány hívás után megszereztem Bohm otthoni számát, és mielőtt észbe kaptam volna, már ő volt a vonal másik végén. Őszintén elmondtam, mi járatban vagyok, és hogy szeretnék találkozni vele. Szinte habozás nélkül beleegyezett, hogy másnap velem töltsse az egész délutánt.

Ez is azoknak a megjósolható csodáknak a sorába tartozott, amelyeket merész vállalkozásom kibontakozása során egyre-másra megtapasztaltam. Másnap ott voltam Bohm irodájában több, mint négy órán át, a beszélgetésünket pedig magnóra rögzítettem. Beszéltünk a fizikai és a filozófiai elvek szoros kapcsolatáról és mindezek jelentőségéről az álmmal, a Vezetői Fórummal kapcsolatban.

Olyan ősi és alapvető kérdéseket vetett fel, mint: Mi az elme? Mi az anyag? Mi a forrása a természetben mindenütt fellelhető egyszerű szimmetriának? Elmondta, hogy az [idő](#), a [tér](#) és az [anyag](#) régi értelmezése már nem alkalmazható. Beszéltünk a „buborékkamra”-beli életről, ahol a fizikusok szubatomikus szinten vizsgálják az anyag részecskéit. Ezen a szinten az anyag néha részecske, néha hullám. Folyamatosan mozgásban van. A darab vasról, kőről vagy deszkáról mint szilárd anyagról alkotott kép nem felel meg a valóságnak. A részecskék ráadásul néha visszafelé is mozognak az időben. A buborékkamrában a „korábban” vagy „későbbben” fogalmak már nem állják meg a helyüket. A tér-idő folyamatok néha [fordított oksági sorrendben](#) történnek. Szóba került a Bell-tétel, amellyel bevezetett a szubatomikus világ egységébe. A Bell-tételt Bohm korábbi tanítványa, [J.S. Bell](#) svájci fizikus terjesztette elő 1964-ben. Nyolc évvel később [Alain Aspect](#), a párizsi egyetem fizikusa, kísérleti mód-

szerekkel is megerősítette. **Henry Stapp**, a berkeley-i Kalifornia egyetem fizikusa 1975-ben egy államilag támogatott kutatási tanulmányában azt mondta a Bell-tételről, hogy „*a tudomány történetének legfontosabb felfedezése*”. Lényegében azt bizonyítja, hogy a világ alapvetően oszthatatlan.

A Bell-tételt legegyszerűbben a következőképpen tudom elmagyarázni: képzeljünk el két, párban lévő részecskét egy kétrészecskés rendszerben. Tegyük fel, hogy elrepítjük őket egymástól, vagy valahogy szétválasztjuk, és az egyik részecske mondjuk New Yorkba, a másik San Franciscóba kerül. Amikor megváltoztatjuk az egyik ilyen részecske pörgését, ezzel egy időben a másik részecske is meg fogja változtatni a saját pörgését. Ez a hatás a látszólag különálló objektumok egységéből következik. Ez egy olyan kvantum-visszacsatolás, amelyen keresztül a fizika beismeri az egységesített látás szükségességét. Ahogy Bohm mondta, „*Mindnyájan egyek vagyunk*”.

Bohm beszélt nekem a Bell-tétel általános implikációiról is. Azt mondta, a modern fizika világszemléletét a rendszergondolkodás jellemzi. Minden mindenhez kapcsolódik. Még nem tudjuk pontosan, hogyan kapcsolódik minden mindennel, de biztos, hogy létezik *"elkülönülés nélküli különállás"*. Így van megalkotva az univerzum. „*A Bell-tétel egység-elmélete érvényes az emberi lényekre és az atomokra egyaránt*”.

A Bohmmal való beszélgetés villámcsapásként hatott rám. Egyrészt éreztem, hogy valahol mélyen én ezt mind tudom és mindig is tudtam, másrészt viszont félttem ettől a tudástól. Ez az új tudás felelősséggel járt. A valóság egy olyan radikális, zavarba ejtően új felfogásáról beszélgettünk, amelyet nem lehet figyelmen kívül hagyni. Beszéltünk az összes – pszichológiai, társadalmi és kulturális – jelenség alapvető kapcsolat-hálójáról és kölcsönös függéséről. Beszéltünk az élet és a világ-egyetem rendszerszemléletű felfogásáról, miszerint semmi nem érthető meg elszigetelten, mindent úgy kell tekintenünk, mint az egységes egész részét. Élettelen anyagról beszélni csupán absztrakció, mondta Bohm. Az egyes emberek nincsenek is igazán elkülönülve, hiszen mindannyian az egész részei, és ugyanannak az egésznek a különböző megjelenési formái. Csak az absztrakció teszi őket különállóvá. Minden magában foglal minden mást. „*Nem gondolkodhatunk a létezésről úgy, mintha helyhez kötött lenne*”, és hogy illusztrálja is, felvázolt **egy egyszerű kísérletet**, melyben két koncentrikus üveghengerből álló eszközt használtak, ahol az egyik rögzített volt, a másik pedig lassan forgott. Magas viszkozitású folyadékot, pl. glicerint öntöttek a kettő közé, és a folyadékba egy csepp, azzal nem elegyedő festék - anyagot vagy tintát cseppentettek. Ahogy a külső henger lassan körbeforgott, a tintacsepp vékony szállá nyúlt, mivel a külső henger sebessége nagyobb volt a belsőénél. A festék részecskéi egyre távolabb és távolabb kerültek egymástól, a tinta végül láthatatlanná vált. És most jön a meglepetés. Ha ellenkező irányba forgatjuk a külső hengert, a festékcsepp ismét láthatóvá válik. Bohm azt mondta, a festékcseppnek „*akkor is van egy rendje, míg láthatatlan, csak épp benne foglaltatik a gliceriben. A fizika szerint a rend nagyon nagy jelentőségű.*” Vagyis „*ahelyett, hogy egy részecskét különálló szilárd objektumként tekintenénk, úgy is gondolhatunk rá, mint az eltérő*

számú fordulatokban benn foglalt cseppek sorozatára. Innen nézve az anyag alapvetően az egészben létezik és lokálisan nyilvánul meg, szemben azzal a nézettel, hogy, az anyag alapvetően különböző részekből áll.” Azt is hozzátette: „Ön tulajdonképpen az emberiség egésze. Ez az implicit rend alapgondolata – minden benne van mindenben. Az egész múlt, bár nehezen megfogható módon, de mindannyiunkban benne van. Ha kellően elmélyed önmagában, el fog jutni az emberi faj lényegéhez. Amikor ezt teszi, bebocsáttatik a tudat alkotó - generatív - mélységébe, amely az egész emberiségben közös, és amely az egész emberiséget magába foglalja. Az egyén erre irányuló fogékonysága adja a kulcsot az emberiség megváltozásához. Mindnyájan összekapcsolódunk. Ha ezt lehetne tanítani, és az emberek megértenék, egészen más lenne az emberi tudatosság”.

Jelenleg ezzel a fragmentált gondolkodással az emberek egyre csak falakat építenek maguk köré. Így aztán mindenki elkülönülten éli az életét. Amikor ezek a falak ledőlnek, feltűnik egy közös tudat, az egységes elme és intelligencia, ahol egységet alkotunk, de ugyanakkor minden személy megőrzi a saját egyedi tudatát is. Ez az egységes elme akkor is megmarad, amikor az emberek elválnak egymástól, és ha újra összejönnek, olyan lesz, mintha sosem váltak volna el. Ez valójában egyetlen egy elme, és azoknál az embereknél jelentkezik, akik egymásba kapcsolódva együtt mozdulnak, cselekszenek. Az egymásnak adott jelzéseket egy - azon tudattal veszik, mint ahogy az ember biciklizés vagy síelés közben veszi a jelzéseket. Ebből következik, hogy ezek az emberek valójában mindnyájan egyek. A köztük lévő elkülönülés nem akadály. Összetartanak. Ha ilyen embereid lennének, akik egy irányba húznának, és a fenti módon összekapcsolódva dolgoznának együtt, annak hatása frenetikus lenne. Messze kitűnnének a környezetből ezen lényegi különbözőségükkel. Mindenki tudná, hogy ők mások. *„Akkor van probléma, amikor csak egy személy változik”* – mondta Bohm. *„Az emberek az ilyen személyt szentnek, misztikusnak vagy nagy vezetőnek tartják, és azt mondják: 'Hát, ő más, mint én vagyok. Én soha nem lennék erre képes.' A legtöbb embert sajnos saját hitetlensége gátolja, miszerint ő nem tud hatni a dolgokra, és ezért soha nem is néz szembe a lehetőséggel. Túl zavaró vagy túl ijesztő számára.”*

Ekkor elmeséltem Bohmnak pár évvel korábbi, [elképesztő élményemet](#). Egy barátomnál vendégeskedtem Georgiában, aki meghívott agyaggalamb lövészetre is, míg ott voltam. Már vagy tíz éve nem volt a kezemben lőfegyver. Aznap korán reggel kimentem futni, majd visszajőve leültem, és a csendben elképzeltem magam, amint hibátlanul lövök. Alig fejeztem be a meditálást, már jött is értem a barátom, hogy kivigyen a helyszínre. Az agyaggalamb lövészetén huszonöt céltárgy jelent egy szokásos kört. A legjobb eredményt elérő agyaggalamb-lövészek körülbelül huszonhárom tudnak lelőni a huszonötből. Vagyis, ha egy ilyen kezdő, mint én, tizenkettőt eltalál, az már igen jó eredménynek számít. Úgy kezdtük, hogy lőállásról lőállásra mentünk, és amikor eljutottunk a tizenketteshez, én már mind a tizenkét céltárgyat lelöttem. Néhányan odajöttek nézőnek. Egyik találat a másik után – tizenkettő, tizennyolc, húsz. A huszonötödik céltárgynál még mindig benne voltam az [áramlatban, a flowban](#), és teljes béke töltött el. Ekkorra már jó sokan összegyűltek körülöttem. Valame-

lyikük megszólalt: „*Ugye tudja, már csak egy lövése hiányzik a maximumhoz?*” Ebben a pillanatban elkezdtem igyekezni és elvétettem. Ebből és más hasonló esetekből megtanultam, hogy az agynak olyan hatalma van, amellyel saját normális vagy szokásos létezési módunk fölé emelkedhetünk, és túlléphetünk az addig lehetségesnek tartott dolgok határán. Amikor az emberek összefognak és csoportban, együtt haladják meg szokásos létezési módjukat, még nagyobb lehetőségek nyílnak meg. Valamiféle gát azonban többnyire megakadályozza, hogy ezek a rendkívüli események megtörténjenek.

Bohm szerint „*épp erre a gátra kell odafigyelnem. Meg kell találnom, mi okozza ezt bennem, illetve másokban. Ha össze tudnék hozni egy csoportnyi embert, akik más síkon képesek együttműködni, megteremthetnék egy új, nem feltétlenül individualizált működési módot, modus vivendi-t. Ez az igazi új individuum, és ez a lényeg, ugye érti? Az egyes ember egyetlen közös elme által működne. Ha az eredmények köztudottá válnának, ha az emberek megtapasztalhatnák ezt az állapotot, akkor nem tudnának többé mellébeszélni, mindezt figyelmen kívül hagyni. Bárcsak túljutna egy ilyen csoport azon a bizonyos kritikus ponton, és képes lenne igazi változást elindítani!*”

Bohm még hozzátette, „*Sokat kell foglalkoznia a tudattal. Ez is egyike azon dolgoknak, amelyet a mi társadalmunk figyelmen kívül hagy. Feltételezi, hogy a tudat nem igényel odafigyelést, mivel épp a tudat az, ami odafigyel. Pedig nagyon is éber odafigyelést igényel, hiszen e nélkül egyszerűen elpusztítja önmagát. Nagyon érzékeny szerkezet.*” „*Mindenünkkel kell gondolkodnunk. Az izmainkkal is gondolkodnunk kell. Ahogy Einstein mondta, az izmainkban megbúvó érzésekkel is gondolkodnunk kell. Gondolkodjunk mindennel. Így válik az áramló folyamattá, mely kifelé és befelé is hat, és lehetővé teszi a kommunikációt.*”

Miközben beszélt, én a hermelinnel történt beszélgetésemem gondolkodtam. Eszembe jutott Manny Deitz és Bernadette, és a tekintetek párbeszéde is. Bohm szerint olyan képességeink vannak, amelyeket fel sem ismerünk. „*Például biciklizéskor olyan mozgásokat végzünk, amelyeket sem leírni, sem megérteni nem tudunk. Ez a bennünk rejtőző implicit rend megnyilvánulása. Rendkívüli képességek vannak bennünk, bárcsak tudnánk, hogyan szabadítsuk fel őket!*”

Amikor kikísért, még egy tanáccsal búcsúzott tőlem: „*Ön egy kreatív kiáramlás küszöbén áll. Engedje bele magát. Nem ragadhat le a 'hogyan is kellene csinálni' állapotába, mint ahogy egy nagyszerű festmény születését sem kötik meg a folytonos hogyanok.*

Legyen éber, legyen tudatában önmagának, örködjön, hogy amikor felbukkan a lehetőség, meg tudja ragadni.”

Bohm irodájából eljőve zsongott az agyam. Tudtam, hogy megtapasztaltam a nagyságot, és egy egész élet kell ahhoz, hogy megértsem mindazt, amit Bohmtól halottam. Valóban sorsfordító élmény volt számomra. Rövidtávon pedig a Vezetői Fórum létjogosultsága nyert megerősítést. Már régóta munkált bennem az érzés, hogy néhány elkötelezett ember megváltoztathatná a világot, de csak most értettem

meg, mennyire nem alaptalan álom vagy fedezet nélküli optimizmus volt ez, hanem sziklaszilárd alapelv, melyre akár felakaszthattam volna a kalapomat is, hiszen összhangban volt a természet rendjének törvényeivel. Beszélgetésünk alatt Bohm a modern fizika lényegi vonásaként emelte ki minden dolog összhangját. Megemlítette a Mach elvet, mely szerint: *„Az egész ismerete legalább annyira fontos a részek megértése szempontjából, mint a részek ismerete az egész megértése szempontjából.”* Éreztem, hogy ebben óriási dolgok rejlenek. A világegyetem, mint egész, befolyással van a helyi eseményekre. A helyi események szintén hatással vannak – még ha csekéllyel is – az univerzumra, mint egészre. Eszembe jutott a kínai közmondás: *„Ha letépsz egy szál fűvet, megremeg az univerzum.”*

Bohm ezekkel a szavakkal köszönt el tőlem: *„Minden Önnel és velem kezdődik.”* Távozáskor már tudtam, meg kell találnom a módját, hogy a Vezetői Fórum olyan „belső nevelést” tudjon adni a résztvevőknek, aminek eredményeként az egész emberiséggel azonosítsák magukat. Ha erre képesek lennének, a szó szoros értelmében segíteni tudnának a világ megváltozásában.

További info: info@solintezet.hu

Eredeti (rosszul olvasható) [cikk itt](#).